

УДК 631.15:658.27.003.13

Л. О. Кустріч,

к. е. н., доцент кафедри менеджменту,

Уманський національний університет садівництва, м. Умань

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

L. Kustrich,

PhD (Economics), Associate Professor department of management

Uman National University of Horticulture, Uman

THE EVALUATION OF EFFICIENCY USING FINANCIAL RESOURCES OF AGRICULTURAL ENTERPRISES AT THE REGIONAL LEVEL

У статті проведено аналіз використання фінансових ресурсів і капіталу деяких сільськогосподарських підприємств Черкаської області. Встановлено, що чим більше за розмірами організація, кращі кліматичні й економічні умови, тим ефективніше використовуються фінансові ресурси. Це виражається у високому рівні показників рентабельності організації, а також у підвищенні фінансової стабільності і ділової активності. Висвітлено основні проблеми фінансової діяльності сільськогосподарських підприємств, які потребують вирішення. Визначено напрями ефективності використання фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств.

У ході дослідження визначено основні показники ефективності використання фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств. На основі використання вказаних показників розраховано оборотність власного капіталу і зобов'язань та фінансової стабільності. Проведено оцінку ділової активності деяких сільськогосподарських підприємств Черкаської області. Резюмовано, що висока ділова активність деяких сільськогосподарських підприємств Черкаської області, пов'язана зі специфікою виробництва сільськогосподарської продукції, тобто з великим терміном виробничого циклу. Зменшення показників ділової активності є негативним фактором, оскільки у разі зменшення оборотності, зменшується і прибуток організації.

In the article analysis of the use of financial resources and the capital of agricultural enterprises on the Cherkassy region. It has been established that the larger the organization, the best climatic and economic conditions, the more efficient use of financial resources. This is reflected in the high level of profitability indicators of the organization, as well as in increasing financial stability and business activity. The main problems of financial activity of agricultural enterprises that need to be solved are investigated. The directions of efficiency of use of financial resources of agricultural enterprises are determined.

During the research the basic indicators of efficiency of use of financial resources of the agricultural enterprises are determined. Based on the use of these indicators calculated the turnover of equity and liabilities and financial stability. Carried out an estimation of business activity of some agricultural enterprises on the Cherkassy region. Summarized, that the high business activity of some agricultural enterprises of Cherkassy region, is related to the specifics of the production of agricultural products, that is to say, with a long production cycle. Decreasing business activity — is a negative factor, because in case of reduced turnover, the profit of the organization also decreases.

Ключові слова: сільське господарство, підприємство, діяльність, ефективність, показник, ресурс, фінансові ресурси, регіон.

Keywords: agriculture, enterprise, activity, efficiency, indicator, resource, financial resources, region.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Підприємствам для того, щоб зберегти свої позиції на ринку, необхідно правильно визначити свою стратегію і тактику поведінки, систематично проводити оцінку ефективності управління діяльністю підприємства з метою підвищення ефективності функціонування та отримання прибутку. Фінансовий стан підприємства визначається формуванням і використанням його ресурсів. Він характеризується забезпеченістю власними обіговими коштами, станом нормованих запасів товарно-матеріальних

цінностей, оборотністю коштів, платоспроможністю та іншими підсумками фінансово-господарської діяльності підприємства, які дозволяють дати оцінку досягнутим результатам та зробити висновки про рівень економічної діяльності підприємства.

Формування та використання фінансових ресурсів підприємства є важливою складовою загальної системи управління його діяльністю, що дає змогу вирішувати різноманітні завдання фінансового менеджменту. Ефективне використання фінансових ресурсів є передумовою

досягнення високих кінцевих результатів господарської діяльності підприємства уцілому.

Тому комплексна розробка теоретичних і практичних питань щодо оцінки формування та використання фінансових ресурсів підприємства в сучасних умовах, а також визначення напрямів підвищення їх ефективності є актуальною проблемою сьогодення, що і стало причиною вибору теми дослідження.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Дослідженням питання формування системи ресурсної бази підприємств займалися багато науковців, зокрема, слід виділити праці: Вініченко І.І. [2], Кужель В.В. [4], Мінського М. [10], Піняги Н.О. [6], Сороки Ю.О. [2] та ін. Система формування та використання ресурсів у сільськогосподарському секторі ґрунтовно висвітлена в економічній літературі, зокрема в наукових працях: Бобровської Н.В. [1], Горшкова М.А. [3], Мрачковської Н.К. [5], Олексюк О.І. [8], Павловської Л.Д. [5], Рєпіна І.М. [8], Россохи В.В. [7], Федоніна О.С. [8], Шаманської О.І. [9]. Однак окремі аспекти, що стосуються специфіки використання матеріальних та економічних ресурсів у сільському господарстві, висвітлені ще недостатньо.

НЕВИРІШЕНІ ЧАСТИНИ ПРОБЛЕМИ

Вивчення наукових літературних джерел щодо цієї проблеми показало існування значних розбіжностей у визначенні пріоритетних напрямів формування та ефективного використання фінансових ресурсів сільськогосподарськими підприємствами. Так, Шаманська О.І. [9] розглядала у своїх працях теоретичні та практичні розробки питань, що пов'язані з управлінням фінансовими ресурсами підприємств. Вініченко І.І. [2] досліджено питання побудови організаційно-економічного механізму управління фінансовими ресурсами підприємства. Інші науковці, Павловська Л.Д. і Мрачковська Н.К. [5], присвятили одну із своїх праць питанню удосконалення політики управління фінансовими ресурсами підприємств сільськогосподарської галузі.

Проте, незважаючи на вагомий внесок учених, питання визначення ефективності використання фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств на регіональному рівні вимагає подальших поглиблених досліджень.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Недостатнє визначення ефективності використання фінансових ресурсів сільськогосподарського підприємства негативно впливає на

його виробничо-господарську діяльність, спричиняє виникнення та зростання заборгованостей перед різними суб'єктами господарювання, і у підсумку, призводить до зменшення можливості фінансування подальшого розвитку.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є визначення особливостей і формування фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств та ефективності їх використання на регіональному рівні.

Зважаючи на мету статті, головним завданням дослідження є аналіз теоретико-методичних аспектів проведення оцінки ефективності використання фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств на регіональному рівні.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Результати економічної діяльності у будь-якій сфері бізнесу залежать від наявності та ефективності використання фінансових ресурсів, які прирівнюються до кровоносної системи, що забезпечує життєдіяльність підприємства. В умовах ринкової економіки ці питання мають першочергове значення, оскільки від ефективного використання фінансових ресурсів і капіталу, залежать фінансова стабільність і рентабельність підприємства.

Від того, яким капіталом володіє суб'єкт господарювання, наскільки оптимальна його структура, наскільки доцільно він трансформується в основні та оборотні фонди залежить фінансове благополуччя підприємства і результати його діяльності [4, с. 48]. Разом з балансовими показниками та їх похідними потрібно розраховувати і проаналізувати в динаміці показники ефективності капіталу і складові його елементів [6, с. 63].

Характерними для оцінки ефективності використання фінансових ресурсів є коефіцієнти віддачі (оборотності) сукупних джерел коштів підприємства, а також їх окремих видів: власного капіталу, короткострокових кредитів і позик, кредиторської заборгованості. Кожен такий коефіцієнт відображає відношення прибутку від продажів до середньої балансової величини показників джерела прибутку. Економічний зміст коефіцієнтів віддачі капіталу полягає в тому, що їх значення показує, яку суму прибутку підприємство отримувало на кожен гривню фінансового джерела того чи іншого виду. Чим вище ці показники, тим вища віддача фінансових ресурсів капіталу.

Ефективність використання фінансових ресурсів і капіталу також можна оцінити, використовуючи показник середньої тривалості періоду одного обороту, вимірюваний у днях [7,

Таблиця 1. Показники оборотності (віддачі) власного капіталу і зобов'язань за рік

Показник	Коефіцієнт оборотності		Середня тривалість одного обороту в днях	
	Прибуток від продажів	Середня балансова величина власного капіталу	Середня балансова величина власного капіталу × 360	Прибуток від продажів
Власний капітал	Прибуток від продажів	Середня балансова величина власного капіталу	Середня балансова величина власного капіталу × 360	Прибуток від продажів
	Середня балансова величина власного капіталу	Прибуток від продажів	Середня балансова величина позикового капіталу × 360	Прибуток від продажів
Позиковий капітал	Прибуток від продажів	Середня балансова величина позикового капіталу	Середня балансова величина позикового капіталу × 360	Прибуток від продажів
	Середня балансова величина позикового капіталу	Прибуток від продажів	Середня балансова величина заборгованості за кредитами і позиками × 360	Прибуток від продажів
Кредити та позики	Прибуток від продажів	Середня балансова величина заборгованості за кредитами і позиками	Середня балансова величина заборгованості за кредитами і позиками × 360	Прибуток від продажів
	Середня балансова величина заборгованості за кредитами і позиками	Прибуток від продажів	Середня балансова величина кредиторської заборгованості × 360	Прибуток від продажів
Кредиторська заборгованість	Прибуток від продажів	Середня балансова величина кредиторської заборгованості	Середня балансова величина кредиторської заборгованості × 360	Прибуток від продажів
	Середня балансова величина кредиторської заборгованості	Прибуток від продажів	Середня балансова величина заборгованості постачальникам і підрядникам × 360	Прибуток від продажів
Заборгованість перед постачальниками та підрядниками	Прибуток від продажів	Середня балансова величина заборгованості постачальникам і підрядникам	Середня балансова величина заборгованості постачальникам і підрядникам × 360	Прибуток від продажів
	Середня балансова величина заборгованості постачальникам і підрядників	Прибуток від продажів		

Джерело: побудовано автором на основі проведеного дослідження даних [1–3].

с. 34]. Період обороту показує, який термін необхідний для завершення повного обороту того чи іншого джерела коштів підприємства. Іншими словами, за який період часу гривня капіталу генерує гривню прибутку.

У кожного підприємства на тривалість середнього періоду обороту капіталу впливає безліч

об'єктивних і суб'єктивних факторів, притаманних для його галузевій приналежності, масштабів діяльності, сформованих особливостей ділового обороту. Оцінка цього показника здійснюється, перш за все, у динаміці. Зрозуміло, чим коротше цей період, тим швидше окупуються фінансові ресурси. Уповільнення періоду обороту свідчить

Таблиця 2. Оборотність власного капіталу і зобов'язань деяких сільськогосподарських підприємств Черкаської області

Показник	Коефіцієнт оборотності (кількість оборотів за рік)			Середня тривалість одного обороту, днів		
	2010 р.	2016 р.	Абсолютна динаміка	2010 р.	2016 р.	Абсолютна динаміка
1	2	3	4	5	6	7
Власний капітал						
ФГ «Престиж Агролюкс»	0,54	0,57	0,03	666,73	621,93	-44,80
Агрофірма «Байс-Агро»	0,84	0,59	-0,25	429,21	613,60	184,39
Агрофірма «Колос»	1,02	1,80	0,78	352,70	200,17	-152,53
ТОВ «Прогрес»	1,21	1,36	0,15	298,41	264,58	-33,83
Позиковий капітал						
ФГ «Престиж Агролюкс»	10,47	7,06	-3,41	34,37	51,02	16,56
Агрофірма «Байс-Агро»	44,66	-	-	8,06	-	-
Агрофірма «Колос»	8,09	1,63	-6,46	44,50	221,41	176,91
ТОВ «Прогрес»	10,56	0,77	-9,79	34,10	466,11	432,01
Кредити та позики						
ФГ «Престиж Агролюкс»	42,79	7,06	-35,73	8,41	51,02	42,61
Агрофірма «Байс-Агро»	44,66	-	-	8,06	-	-
Агрофірма «Колос»	8,09	1,74	-6,35	44,50	206,99	162,49
ТОВ «Прогрес»	29,75	0,88	-28,87	12,10	407,75	395,65
Кредиторська заборгованість						
ФГ «Престиж Агролюкс»	14,39	16,78	2,39	25,01	21,46	-3,55
Агрофірма «Байс-Агро»	19,00	20,14	1,14	18,95	17,88	-1,07
Агрофірма «Колос»	4,03	24,97	20,94	89,24	14,41	-74,83
ТОВ «Прогрес»	19,84	6,22	-13,62	18,14	57,90	39,76
Заборгованість постачальникам і підрядникам						
ФГ «Престиж Агролюкс»	31,54	145,72	114,18	11,41	2,47	-8,94
Агрофірма «Байс-Агро»	106,52	2541,11	2434,59	3,38	0,14	-3,24
Агрофірма «Колос»	11,80	73,72	61,92	30,50	4,88	-25,62
ТОВ «Прогрес»	72,30	8,12	-64,18	4,98	44,30	39,32

Джерело: побудовано автором на основі проведеного дослідження.

Таблиця 3. Фінансова стабільність деяких сільськогосподарських підприємств Черкаської області, 2016 р.

Показник	ФГ «Престиж Агролюкс»	Агрофірма «Байс-Агро»	Агрофірма «Колос»	ТОВ «Прогрес»
Коефіцієнт фінансової автономії	0,87	0,97	0,49	0,37
Коефіцієнт фінансової залежності	0,13	-	0,30	0,30
в т.ч. довгостроковій	0,11	-	0,26	0,30
короткостроковій	1,01	1,00	0,20	0,23

Джерело: розраховано автором на основі фінансово-аналітичних даних підприємств.

про зниження ефективності використання капіталу, фінансових ресурсів.

Алгоритми розрахунків показників оборотності капіталу подано у таблиці 1.

Показники середніх балансових величин власного капіталу і зобов'язань за аналізований рік доцільно розраховувати за формулою середньої величини за умови, що кількість дат (перше число квадрата, місяця), на які є звітні дані, перевищує дві. У нашому прикладі є балансові дані лише на початок і кінець року. У такому випадку для розрахунку середньорічних балансових показників слід використовувати формулу середньої арифметичної сталої.

У таблиці 2 подано розрахунки показників оборотності капіталу і його складових у деяких господарствах Черкаської області — ФГ "Престиж Агролюкс" Лисянського району; Агрофірма "Байс-Агро" Уманського району; СТОВ Агрофірма "Колос" Драбівський р-н; ТОВ "Прогрес" Жашківський р-н за 2010 р. та 2016 р.

Дані таблиці 2 демонструють, що у 2016 р. в аналізованих господарствах відбулося прискорення оборотності власного капіталу, кредиторської заборгованості та заборгованості постачальникам і підрядникам. Причиною цього стали зростання прибутку від продажів і зменшення середньорічних показників величини власного капіталу і заборгованості постачальникам і підрядникам. Разом з тим, збільшується тривалість одного обороту позикового капіталу, що негативно впливає на фінансове становище підприємства.

Однією з найважливіших характеристик фінансового стану підприємства та ефективності управління його фінансовими ресурсами є стабільність діяльності у довгостроковій перспективі [8, с. 49]. Вона пов'язана зі структурою балансу підприємства, ступенем його залежності від кредиторів та інвесторів. Однак ступінь залежності від кредиторів оцінюється не тільки співвідношенням власних і позикових джерел фінансових ресурсів, а й структурою основного та оборотного капіталу. Це більш багатогранне поняття, яке включає оцінку і власного капіталу, і складу оборотних і необоротних активів, і наявність або відсутність збитків і т.д. [8, с. 52].

Значення граничних меж зміни джерел засобів для покриття вкладень капіталу до основних фондів чи виробничих запасів дає змогу генерувати такі потоки господарських операцій, які ведуть до поліпшення фінансового стану підприємства, до підвищення його стабільності.

Більш глибока оцінка фінансової стабільності проводиться за допомогою коефіцієнтів, які є відносними величинами. Необхідні вихідні дані і розрахунок коефіцієнтів фінансової стабільності наведені у таблиці 3.

Однією з найважливіших характеристик стабільності фінансового стану підприємства, його незалежності від позикових джерел коштів є коефіцієнт автономії, який дорівнює частці джерел коштів у загальному підсумку балансу. Для сільськогосподарських підприємств цей показник коливається від 0,97 (Агрофірма "Байс-Агро") до 0,37 (ТОВ "Прогрес") при нормальному обмеженні 0,5. Отже, аналізовані підприємства залежні від кредиторів, а підвищення цього коефіцієнта свідчить про тенденцію зниження залежності.

Для характеристики структури джерел коштів підприємства, разом з коефіцієнтами автономії, використовуються також окремі показники, що відображають різноманітні тенденції у зміні структури окремих груп джерел. До таких показників, у першу чергу, відноситься коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів, який дорівнює відношенню величини довгострокових кредитів і позикових коштів до суми джерел власних коштів підприємства і довгострокових кредитів і позик. Коефіцієнт короткострокової заборгованості відображає частку короткострокових зобов'язань підприємства у загальній сумі зобов'язань.

В аналізованих господарствах області цей коефіцієнт змінюється від 0,29 (Агрофірма "Колос") до 1,01 (ФГ "Престиж Агролюкс"). Збільшення коефіцієнта свідчить про підвищення частки короткострокової заборгованості у загальній сумі зобов'язань підприємства, тобто у ФГ "Престиж Агролюкс" у 2016 р. збільшилася короткострокова заборгованість, порівняно з 2010 р. на 16356 тис. грн.

Потреба в аналізі ліквідності балансу виникає у зв'язку з посиленням фінансових обме-

Таблиця 4. Оцінка ліквідності та платоспроможності деяких підприємств Черкаської області, 2016 р.

Показник	Рекомендоване значення	ФГ «Престиж Агролюкс»	Агрофірма «Байс-Агро»	Агрофірма «Колос»	ТОВ «Прогрес»
Величина власного капіталу, тис. грн	>0	897799	396825	99355	298776
Коефіцієнт поточної ліквідності	>2	15,33	13,14	1,37	1,03
Коефіцієнт швидкої ліквідності	>1	1,20	3,57	0,09	0,41
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,05–0,1	0,49	2,65	0,02	0,01
Частка оборотних коштів в активах, %		47,3	44,4	39,9	47,9
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	>0,1	0,73	0,41	-0,11	-0,15
Частка запасів в оборотних активах, %	-	36,0	29,2	88,4	57,3

Джерело: розраховано автором на основі фінансово-аналітичних даних підприємств.

жень і необхідністю оцінки кредитоспроможності підприємства. Ліквідність балансу визначається як ступінь покриття зобов'язань підприємства його активами, термін перетворення яких у грошову форму відповідає терміну погашення зобов'язань.

Залежно від ступеня ліквідності, тобто швидкості перетворення в грошові кошти, активи підприємства поділяються на такі групи: А1 — найбільш ліквідні активи — грошові кошти підприємства та короткострокові фінансові вкладення; А2 — швидко реалізовані активи — дебіторська заборгованість та інші активи; А3 — повільно реалізовані активи — запаси (з відрахуванням витрат майбутніх періодів) і довгострокові фінансові вкладення; А4 — важко реалізовані активи — основні засоби, за винятком статей, що віднесені до попередньої групи.

Пасиви балансу групуються за ступенем терміновості їх оплати: П1 — найбільш термінові зобов'язання — кредиторська заборгованість; П2 — короткострокові пасиви — короткострокові кредити і позикові кошти; П3 —

довгострокові пасиви — довгострокові кредити і позикові кошти; П4 — постійні пасиви — капітал і резерви [10].

Для збереження балансу активу і пасиву результат групи П4 зменшується на суму витрат майбутніх періодів і збитків підприємства (табл. 4).

Дані таблиці 4 свідчать про те, що величина власного капіталу впливає на ліквідність і платоспроможність підприємств. Чим вище величина капіталу (897799 тис. грн ФГ "Престиж Агролюкс" Лисянського району), тим вище показники платоспроможності.

Коефіцієнти ділової активності дають змогу проаналізувати, наскільки ефективно підприємство використовує свої кошти. Як правило, до цієї групи належать різні показники оборотності. Показники оборотності мають велике значення для оцінки фінансового становища організації, оскільки швидкість обороту коштів, тобто швидкість перетворення їх у грошову форму безпосередньо впливає на платоспроможність. Крім того, збільшення швидкості обороту коштів, при інших рівних умовах,

Таблиця 5. Оцінка ділової активності деяких сільськогосподарських підприємств Черкаської області, 2016 р.

Показник	ФГ «Престиж Агролюкс»	Агрофірма «Байс-Агро»	Агрофірма «Колос»	ТОВ «Прогрес»
Фондовіддача, тис. грн	1,39	1,18	1,79	1,45
Оборотність коштів у розрахунках, кількість разів	25,87	16,77	36,91	4,59
Період оборотності коштів у розрахунках, дні	13,92	21,47	9,75	78,43
Оборотність запасів, кількість разів	1,33	2,00	2,20	2,05
Період оборотності запасів, дні	270,68	180,00	163,64	175,61
Оборотність кредиторської заборгованості, кількість разів	10,45	11,51	20,29	5,32
Тривалість операційного циклу, дні	284,60	201,47	173,39	254,04
Тривалість фінансового циклу, дні	250,15	170,19	155,65	186,37
Оборотність власного капіталу, кількість разів	0,58	0,59	1,80	1,36
Оборотність активів, кількість разів	0,52	0,57	0,85	0,49

Джерело: розраховано автором на основі фінансово-аналітичних даних підприємств.

Таблиця 6. Ефективність фінансово-господарської діяльності деяких сільськогосподарських підприємств Черкаської області, 2016 р.

Показник	ФГ «Престиж Агролюкс»	Агрофірма «Байс-Агро»	Агрофірма «Колос»	ТОВ «Прогрес»
Рентабельність активів	14,51	14,50	9,15	6,56
Рентабельність власного капіталу	16,21	14,45	38,19	17,48
Рентабельність реалізації (продажу)	37,7	42,84	18,76	14,42
Рентабельність виробництва	36,16	48,21	13,82	15,03

Джерело: розраховано автором на основі фінансово-господарських даних підприємств.

відображає підвищення виробничо-технічного потенціалу підприємства.

Розрахунок основних показників ділової активності подано у таблиці 5.

Коефіцієнт оборотності капіталу — відношення прибутку від реалізації продукції до всього підсумку пасиву балансу — характеризує ефективність використання підприємством усіх наявних джерел коштів, незалежно від їх характеру, тобто показує, скільки разів за рік відбувається повний цикл виробництва та обігу, що приносить відповідний ефект у вигляді доходу, або скільки грошових одиниць реалізованої продукції принесла кожна грошова одиниця пасивів. Фондовіддача основних засобів та інших необоротних активів характеризує ефективність їх використання, що вимірюється величиною продажів, що припадає на одиницю вартості коштів.

В аналізованих організаціях висока ефективність використання коштів виявилася в агрофірмі "Колос" (12,79), низька — агрофірма "Байс-Агро". Збільшення ефективності використання основних засобів — позитивний фактор у роботі сільськогосподарських підприємств. Коефіцієнт оборотності власного капіталу показує оборотність власного капіталу, що для підприємств означає активність коштів, якими ризикують акціонери. У ФГ "Престиж Агролюкс" він виявився вищим (1,80), ніж у інших господарствах. Зниження цього коефіцієнта свідчить про тенденцію до бездіяльності частини власних коштів. Тому в агрофірми "Колос" коефіцієнт оборотності власного капіталу виявився найнижчим 0,58. Отже, можна зробити висновок про відносно високу ділову активність деяких сільськогосподарських підприємств Черкаської області, що пов'язано зі специфікою виробництва сільськогосподарської продукції, тобто з великим терміном виробничого циклу. Зменшення показників ділової активності є негативним фактором, оскільки у разі зменшення оборотності, зменшується і прибуток організації.

Для аналізу прибутковості діяльності організації використовуються показники рентабельності. Далі проведемо аналіз коефіцієнтів рентабельності сільськогоспо-

дарських підприємств, а також проаналізуємо взаємозв'язок показників рентабельності і ділової активності. Коефіцієнти рентабельності показують, наскільки прибутковою є діяльність підприємства. Ці коефіцієнти розраховуються як відношення отриманого прибутку до витрачених коштів, або як відношення отриманого прибутку до обсягу реалізованої продукції.

Найбільш часто використовуваними показниками, у контексті управління фінансовими ресурсами, є коефіцієнти рентабельності усіх активів підприємства, рентабельності реалізації, рентабельності власного капіталу (табл. 6).

Рентабельність усього капіталу розраховується діленням прибутку від реалізації на середньорічний результат балансу. Він показує, скільки грошових одиниць потрібно підприємству для отримання однієї грошової одиниці прибутку, незалежно від джерел залучення цих коштів. Рентабельність власного капіталу показує ефективність використання капіталу підприємства. Рентабельність власного капіталу показує, скільки грошових одиниць чистого прибутку заробила кожна грошова одиниця, вкладена власниками підприємств. В аналізованих підприємствах цей показник також варіюється. Це свідчить про підвищення ефективності використання власного капіталу.

Рентабельність продажів розраховується за допомогою ділення валового прибутку на обсяг реалізованої продукції. У 2016 р. цей показник найвищим виявився в агрофірми "Байс-Агро" (42,84%), низька величина рентабельності продажів виявилася у ТОВ "Прогрес". Збільшення цього показника свідчить про зниження витрат на виробництво продукції при відносно постійних цінах.

В аналізованих господарствах рентабельність активів коливається від 6,56 (ТОВ "Прогрес") до 14,51% (ФГ "Престиж Агролюкс"). Це свідчить про підвищення попиту на продукцію ФГ "Престиж Агролюкс" і про перенакопичення активів. У господарствах ФГ "Престиж Агролюкс" та агрофірма "Байс-Агро" найвищий рівень рентабельності виробництва — 36,16% і 48,21% відповідно.

**ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ
ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ**

Таким чином, проведений аналіз використання фінансових ресурсів і капіталу сільськогосподарських підприємств свідчить про те, що чим більше за розмірами організація, кращі кліматичні й економічні умови, тим ефективніше використовуються фінансові ресурси. Це виражається у високому рівні показників рентабельності організації, а також у підвищенні фінансової стабільності і ділової активності.

Однак професійне управління фінансами неминує вимагає більш глибокого аналізу, що дозволяє найбільш точно оцінити і розробити оптимальну структуру фінансових ресурсів і капіталу сільськогосподарських організацій. Тому подальші перспективи дослідження нами вбачаються саме у дослідженні питань аналізу та оцінки фінансово-економічних показників використання ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств.

Література:

1. Бобровська Н.В. Концептуальний підхід природно-ресурсного забезпечення розвитку аграрного сектору економіки / Н.В. Бобровська. — М.: МНАУ, 2014. — 32 с.
2. Вініченко І.І. Ефективність використання ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств / І.І. Вініченко, Ю.О. Сорока // Інвестиції: практика та досвід. — № 22. — 2015. — С. 34—37.
3. Горшков М.А. Управлінський зміст ресурсного потенціалу аграрного сектору / М.А. Горшков // Вісник Хмельницького національного університету. (Економічні науки). — Т. 2. — 2013. — № 4. — С. 66—70.
4. Кужель В.В. Потенціал підприємств аграрної сфери: сутність, структура, тенденції нарощення / В.В. Кужель // АгроСвіт. — 2013. — № 13. — С. 47—50.
5. Павловська Л.Д. Системний підхід до формування та використання виробничого потенціалу сільськогосподарських підприємств / Л.Д. Павловська, Н.К. Мрачківська // Економіка АПК. — 2012. — № 6. — С. 74—80.
6. Піяга Н.О. Вивчення потреби ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств системним підходом / Н.О. Піяга // Агросвіт. — 2013. — № 9. — С. 62—64.
7. Россоха В.В. Теоретико методичні засади формування, розвитку та оцінювання виробничого потенціалу сільськогосподарського підприємства / В.В. Россоха. — К.: ННЦ ІАЕ, 2013. — 94 с.
8. Федонін О.С. Потенціал підприємства: формування та оцінка: монографія / О.С. Фе-

донін, І.М. Рєпіна, О.І. Олексюк. — К.: КНЕУ, 2004. — 316 с.

9. Шаманська О.І. Основні напрямки підвищення ефективності управління ресурсним потенціалом підприємств / О.І. Шаманська // Актуальні проблеми економіки. — 2012. — № 6. — С. 166—172.

10. Minsky M. A Framework for Representing Knowledge [Electronic resource] / Marvin Minsky // MIT-AI Laboratory Memo. — 1974. — No 306, June. — Accessed mode: <http://web.media.mit.edu/~minsky/papers/Frames/frames.html>

References:

1. Bobrovska, N.V. (2014), *Kontseptualnyi pidkhd pryrodno resursnoho zabezpechennia rozvytku ahrarnoho sektoru ekonomiky* [Conceptual Approach natural resource support development of agrarian sector], MNAU, Nikolaev, Ukraine.
 2. Vinichenko, I.I. Soroka, Yu.O. (2015), "Efficiency of using resource potential of agricultural enterprises", *Investments: practice and experience*. vol. 22, pp. 34—37.
 3. Horshkov, M.A. (2013), "Management content of the resource potential of the agricultural sector", *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu*, vol. 4, pp. 66—70.
 4. Kuzhel', V.V. (2013), "Potential of enterprises in the agrarian sphere: the essence, structure, tendencies of accumulation", *Ahrosvit*, vol. 13, pp. 47—50.
 5. Pavlovskaya, L.D., Mrachkovsky, N.K. (2012), "System approach to the formation and use of production potential of agricultural enterprises", *Economy AC*, vol. 6, pp. 74—80.
 6. Piniaha, N.O. (2013), "Learning needs resource potential of agricultural enterprises systematic approach", *Ahrosvit*, vol. 9, pp. 62—64.
 7. Rossokha, V.V. (2013), *Teoretyko metodychni zasady formuvannia, rozvytku ta otsiniuvannia vyrobnychoho potentsialu silskohospodarskoho pidpriemstva* [Theoretical and methodological principles of formation, development and evaluation of industrial potential of agricultural enterprises], NNTs IAE, Kyiv, Ukraine.
 8. Fedonin, A. (2004), *Potential of enterprise: Formation and Evaluation*. Kiev. KNEU, Ukraine.
 9. Shamans'ka, O.I. (2012), "Main directions of increase of efficiency of management of resource potential of enterprises", *Actual problems of the economy*, vol. 6, pp. 166—172.
 10. Minsky, M. (1974), "A Framework for Representing Knowledge", MIT-AI Laboratory Memo, vol. 306, available at: <http://web.media.mit.edu/~minsky/papers/Frames/frames.html> (Accessed 10 December 2017).
- Стаття надійшла до редакції 14.12.2017 р.*